in Beeld

Nr. 42 / Juli 2015

Nationaal Monument Kamp Amersfoort

Terugblik herdenking 19 april 2015

Werkgroep Documentatie Zeven kaarten

Inspirerende ontmoetingen
tijdens de publieksrondleidingen

Colofon

InBeeld is een uitgave van de Stichting Nationaal Monument Kamp Amersfoort. Het bulletin verschijnt vier keer per jaar, waarvan 2 keer digitaal. De oplage van dit nummer is 3.000 exemplaren. Een digitale versie van het bulletin wordt gepubliceerd op de website www.kampamersfoort.nl. Het informatie-bulletin is gratis en wordt verzonden aan donateurs van de Stichting en andere belangstellenden.

St. Nationaal Monument Kamp Amersfoort
Opgericht 28 maart 2000.
Register Kamer van Koophandel
Gooi- en Eemland: 32079321.
Bankrekening: 112 8775 91,
IBAN: NL65 RABO 0112 8775 91 BIC: RABONL2U
ANBI erkend (8163.52.276)

Bezoek- en correspondentieadres:
Loes van Overeemlaan 19
3832 RZ Leusden
Telefoon: 033-461 31 29
www.kampamersfoort.nl
www.facebook.com/KampAmersfoort
https://twitter.com/kamp_amersfoort
E-mailadres: info@kampamersfoort.nl

Redactie:
Aan deze uitgave hebben bijgedragen: Hanne Postma, Jim Brevoord, Marjolein, Nynke, Isabella, Dina, Connor, Coos, Hans Walstra, Corrie van Engeldorp Gastelaars, Carla Huisman, Leen Bogers en Willemien Meershoek
Eindredactie: Carla Huisman, Leen Bogers, Pascalle Kaljé
Foto omslag voorzijde: Stenen Man gefotografeerd tijdens de herdenking bij Kamp Amersfoort op 19 april 2015 (Carla Huisman)
Foto's en afbeeldingen in dit nummer zijn afkomstig van: Dianne van Vlastuin fotografie, Gert Stein, Carla Huisman en eigen collectie Stichting Nationaal Monument Kamp Amersfoort
Zoveel mogelijk is getracht de eventuele rechthebbenden van foto's te achterhalen. Als u meent rechten te ontlenen aan het gebruikte materiaal zonder dat daarvoor autorisatie is verleend, of heeft u opmerkingen over, of bezwaren tegen het gebruik van bepaalde teksten, namen, foto's, tekeningen of beeldmerken, wilt u dan contact opnemen met de redactie.

© Stichting Nationaal Monument Kamp Amersfoort
Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt zonder voorafgaande toestemming van de redactie.
Productie: Drukkerij De Gans
ISSN 2212-8093

Openingstijden Nationaal Monument Kamp Amersfoort
Periode maart t/m oktober:
Dinsdag t/m vrijdag 09.00 - 17.00 uur
Zon- en feestdagen 13.00 - 17.00 uur (27 april gesloten)

Periode november t/m februari:
Dinsdag t/m vrijdag 10.00 - 16.00 uur
Zon- en feestdagen 13.00 - 17.00 uur (25 en 26 december en 1 januari gesloten)

Bij bijzondere gelegenheden kan de gedenkplaats gesloten zijn. U wordt geadviseerd onze website (www.kampamersfoort.nl) te raadplegen voor actuele openingstijden.

Inhoudsopgave

Voorwoord
- Willemien Meershoek 3

Terugblik
- Herdenking 19 april 2015 4
- Hanne Postma, dichteres tijdens herdenking Kamp Amersfoort 5
- Jim Brevoord, winnende dichter Historische verhalen 6

Werkgroep Documentatie
- Represailles van verzetmannen uit Ede 7
- Zeven kaarten 9

Tentoonstelling
- Geen nummers maar Namen 10

Documentaire
- Dit is mijn leven 11

Educatie
- Kofferproject 12

Vrijwilligers
- Vrijwilliger aan het woord, Corrie van Engeldorp-Gastelaars 13
- Kamp Amersfoort heeft plaats voor nieuwe vrijwilligers 14
- Inspirerende ontmoetingen tijdens de publieksrondleidingen 15

Exposities
- Expositie foto's met kunst Armando 16

- BankGiroLoterij 17
- Samenwerking Geschiedenis Magazine 17

Boek in de etalage
- Het kruis op de berg 18

In Memoriam
- In memoriam 19

Voorwoord

Willemien Meershoek

directeur Nationaal Monument
Kamp Amersfoort

In de afgelopen maanden is veel aandacht gegaan naar de activiteiten in het kader van 70 jaar herdenken. Zo hebben wij op 19 april een grootse herdenking gehad van de bevrijding van Kamp Amersfoort. Iedereen die niet aanwezig was heeft het kunnen volgen op de televisie.

Een van de sprekers was de heer Piet Hein Donner. Hij had een indrukwekkend verhaal en eindigde met de wens dat we één keer per jaar herdenken en de rest van het jaar vooral dóen. Dat betekent de rest van het jaar bewust stil staan bij onze vooroordelen, bewust ons gedrag in het kader van onverdraagzaamheid aanpassen, bewust zijn van onze vrijheid, bewust proberen besluiten te nemen waar anderen niet de dupe van worden.

Kortom, proberen te werken aan een betere samenleving waarin we respectvol met elkaar omgaan. Niet altijd een eenvoudige opgave, maar zeker een goed streven!

Vanuit Kamp Amersfoort dragen wij die boodschap graag uit. Zo hebben wij dagelijks één of meerdere schoolgroepen die hier een rondleiding krijgen. Met hen wordt steeds over deze zaken gesproken, gediscussieerd, rollenspellen gedaan. In het najaar organiseert Kamp Amersfoort een platform voor (geschiedenis)docenten van scholen uit de regio. Om ons aanbod nóg beter aan te laten sluiten op de vraag.
Maar ook met bezoekende volwassenen komen deze onderwerpen vaak aan bod.

Momenteel werken wij aan vernieuwingsplannen van Kamp Amersfoort. Met meer ruimte voor educatie en (wissel-)tentoonstellingen. Maar vooral om de geschiedenis van deze plek qua sfeer en verhaal beter aan te laten sluiten op de verwachtingen van de bezoeker. De beklemming die in het kamp geheerst moet hebben en de persoonlijke verhalen van slachtoffers, daders en omstanders kunnen straks door iedereen ervaren, beluisterd en gezien worden! De maquette van de vernieuwingen staat in de bezoekersruimte van Kamp Amersfoort. U bent van harte welkom!

Terugblik herdenking 19 april 2015

Afgelopen 19 april vond de jaarlijkse herdenking plaats in Kamp Amersfoort. Rond de 1.100 bezoekers namen plaats in de herdenkingstent op het terrein en luisterden naar de zingevende woorden van de inspirerende sprekers. De dag werd omlijst door muziek van het ensemble Le Nuove Musiche en een ensemble van het Politie orkest Noord Nederland.

Onderstaande beelden geven een impressie van de dag.

Het gedicht dat Hanne Postma schreef en voorlas op 19 april staat in dit magazine.

De herdenking werd live uitgezonden door de NOS.
Op http://nos.nl/video/2031260-terugblik-herdenking-bevrijding-kamp-amersfoort.html vindt u een terugblik op de herdenking.

Hanne Postma,

dichteres tijdens herdenking Kamp Amersfoort

Op 19 april las Hanne Postma, (14) uit het Zeeuwse Middelburg haar gedicht voor tijdens de herdenking van Kamp Amersfoort. Hanne is één van de winnaars van de wedstrijd *Dichter bij 4 mei.* Deze wordt ieder jaar georganiseerd door het Nationaal Comité 4 en 5 mei in samenwerking met Het Poëziepaleis om jongeren actief bij 4 mei te betrekken.

Hanne zegt zelf over haar gedicht: "Ik heb geprobeerd om me in te leven, dat ging eigenlijk een beetje vanzelf. Ik dacht: hoe zou het zijn als je zomaar gevangen wordt genomen. Wat maak je dan allemaal mee? En hoe is dat jaren later? Dat wilde ik in mijn gedicht laten horen."

Ik,
ik sta nu hier,
dit te vertellen.

Mensen kijken mij aan.
Spanning,
ik doe het.
ik begin.

Mensen vragen aan mij.
u heeft veel heftige dingen gezien,
is het moeilijk,
om erover te praten?
heeft u veel verdriet?
Ik antwoord,
Stil, langzaam, maar zeker.

Als ik vertel,
zie ik alles weer voor me.
wanhoop, frustratie,
ik verloor mijn dierbaren,
alles wat ik liefhad.

Moeilijk?
natuurlijk is het moeilijk.
maar ik moet verder,
verder met de rest van mijn leven.

Ja, ik,
ja, ik sta nu hier,
stil, langzaam, maar zeker,
dit te vertellen.

Jim Brevoord,

winnende dichter Historische verhalen

Op woensdag 29 april vond de uitreiking plaats van de poëziewedstrijd die is verbonden aan het project Historische verhalen. Dit project, dat in samenwerking met Kunst Centraal, IDEA en Kamp Amersfoort wordt uitgevoerd, heeft dit jaar plaatsgevonden met groepen 7 & 8 van het basisonderwijs in Soest. Het boek *Oorlog zonder vader,* geschreven door Martine Letterie, is hierbij het uitgangspunt geweest. In het boek vertelt de vader van Martine hoe zijn vader (Martinus Letterie) tijdens de oorlog werd opgepakt, naar Kamp Amersfoort werd gebracht en later getransporteerd naar Neuengamme waar hij overleed. De leerlingen ontmoetten de schrijfster in de bibliotheek waar zij heeft verteld hoe haar boek tot stand is gekomen. Vervolgens zijn zij op bezoek geweest bij Kamp Amersfoort waar zij, tijdens de rondleiding, in grote lijnen de weg volgden die Martinus indertijd aflegde.

Eenmaal terug in de klas hebben de leerlingen nagedacht over vrijheid, uitspraken bedacht en een gedicht geschreven over vrijheid. Een jury bestaande uit een medewerker van Kunst Centraal en Bibliotheek Soest (IDEA) kozen unaniem het gedicht van Jim Brevoord, uit groep 7 van De Driesprong, als het mooiste gedicht.

Marjolein, Nynke, Isabella, Dina, Connor & Coos (hier van links naar rechts te zien) lazen hun uitspraken over vrijheid voor.

Marjolein: Vrijheid is ja en nee mogen en kunnen zeggen wanneer je zelf wilt.
Nynke: Vrijheid is de oorlogen vaarwel zeggen en de vrede verwelkomen.
Isabella: Vrijheid is paardrijden door de duinen. Ik voel de haren van mijn paard.
Dina: Vrijheid is zwemmen zonder zwemdiploma.
Connor: Vrijheid is rennen door het bos met de wind in je haren.
Coos: Vrijheid is het woord dat in de oorlog vergeten was.

Ik voel me vrij

Ik zit in mijn stoel.
Ik lees een boek
Mijn broertje lacht.
Ik let er niet op.
Want ik lees een boek.

Ik spring op de trampoline.
Iedere keer dat ik omhoog ga
lijkt het alsof ik vlieg.
Ik val in het net.
gelukkig doet het geen pijn.

Ik speel met mijn broertje.
Hij kan al bijna praten.
Ik rol de bal naar hem.
En hij rolt de bal weer terug.
Fijn is dat.
zo samen spelen.

Foto: Coos bij de banier met zijn uitspraak.

Represailles van verzetsmannen uit Ede

in Amersfoort en in Loosdrecht

Door: Leen Bogers

Gedurende de oorlog werden er bij Kamp Amersfoort regelmatig groepen mannen binnengebracht.
Eén daarvan was een groep mannen, opgepakt in Ede.
Zij zouden zich ontfermen over wapens die, ten behoeve van het veilig stellen van geallieerde soldaten, werden gedropt achter Lunteren.

Operatie Market Garden
Toen de operatie Market Garden mislukte, bleven er veel geallieerde soldaten achter. Deze achterblijvers zouden in etappes in veiligheid worden gebracht. In de nacht van 8 op 9 maart 1945 werden 14 mannen uit Ede door de Duitsers gevangen genomen. Allen waren zij lid van het verzet in Ede en omstreken. Later zijn nog zes mannen opgepakt. Twee van deze twintig zijn ontsnapt. Ook is er één neergeschoten en later in Kamp Amersfoort overleden, zijn zoon is vrijgelaten. De laatste zestien mannen zijn naar Kamp Amersfoort overgebracht.

Amersfoort
Op 17 maart 1945 worden in Amersfoort twee politiemannen op de Appelweg beschoten door twee verzetsmensen uit Amersfoort. Eén van de politiemannen, Lutke-Schipholt, lid van de SD en betrokken bij de arrestatie van de familie Rijper in Amersfoort, overlijdt. De andere, Vermeulen, overleeft de aanslag. Op 20 maart 1945 worden er van de groep mannen uit Ede tien mannen in een rij tegen een muur gezet en doodgeschoten. Een represaille voor de aanslag op de politiemannen. Op de Appelweg is een monument geplaatst met daarop hun namen:

1 *G. Boonzaijer*
2 *L. van Elst*
3 *P.R. de Geest*
4 *D. van Gestel*
5 *J. Kelderman*
6 *M.H. Lugthart*
7 *J. Mekking*
8 *F. Rombout*
9 *B. Veenendaal*
10 *E. Veenendaal*

Foto: Monument op de Appelweg

Loosdrecht
Op 20 maart 1945 zijn er ook tien mannen uit Kamp Amersfoort in Loosdrecht terechtgesteld. De aanleiding hiervoor was het doodschieten van een Duitse Feldwebel door leden van het Verzet in Loosdrecht. Deze had een week eerder staan praten met een koerierster die illegale zaken bij zich had. Het neerschieten van de Feldwebel is in Loosdrecht fel afgewezen, er was angst voor represailles.
In Loosdrecht zijn de laatste zes van de groep uit Ede omgekomen:

1 C. Garritsen
2 F.G. Roosjen
3 P. Roseboom
4 R. Tigelaar
5 C. Verduijn
6 H. van Vliet

Aangevuld met:
7 S.P.G.J. van Angeren
8 G. ten Have
9 C.A. van Rijn
10 J. van der Wijk

Deze tien namen zijn op het oorlogsmonument in Loosdrecht ingebeiteld. Van Angeren was leider van de LO-Soesterberg, Ten Have was lid van de LO-Zeist, Van Rijn was lid van het Verzet in Wijk bij Duurstede. Zij zijn opgepakt bij razzia's.
Van Jan van der Wijk is niet bekend hoe hij in Kamp Amersfoort is terechtgekomen. In Loosdrecht werd beweerd dat hij typische NSB-kleding droeg, maar uit het verslag van de gemeentearts die zijn dood heeft vastgesteld, blijkt niets hiervan. Enig spitwerk leverde op dat Jan van der Wijk een man van 21 was, geboren in Amsterdam. Hij was in 1942 lid van de NSKK (Nationalsozialistisches Kraftfahrerkorps), mogelijk om zo aan uitzending naar Duitsland te ontkomen en ook wat te verdienen. NSKK mensen werden "vrijwillig" lid van de NSB. Hij zou bij de NSKK wegens wangedrag en diefstal zijn ontslagen en bij de Duitse Dienstpost in Hengelo zijn terechtgekomen. Na Dolle Dinsdag heeft hij de Landwacht geholpen met het verzamelen van fietsen. Tijdens zijn dienst bij de Duitse weermacht is hij op 27 december 1944 wegens diefstal gearresteerd en via Amsterdam naar Kamp Amersfoort overgebracht. Daar vandaan is hij naar Loosdrecht vervoerd waar hij aan zijn einde is gekomen.

Er is een document gevonden waarin de moeder van Jan van der Wijk zegt dat hij geen illegale werker was, maar tot 1942 op school was, ziek werd en in Hengelo is ondergedoken. Zij heeft Jan opgegeven voor de Eerelijst der namen van hen die voor het vaderland zijn gevallen. Deze aanvraag is niet gehonoreerd.
Wel is J. van der Wijk herbegraven op het Ereveld in Loenen, categorie Verzet. Dit is wellicht gebeurd omdat de tien mannen, na tijdelijk in Loosdrecht te zijn begraven, zijn herbegraven in onder meer Ede.

Er is in 1948 door de Stichting 1940-1945 een brief naar de toenmalige burgermeester van Loosdrecht gestuurd waarin erop werd aangedrongen de naam J. van der Wijk op het oorlogsmonument te Loosdrecht weg te halen. Dit is uiteindelijk ook gebeurd. Het monument bevat nu slechts negen namen. De tiende is onleesbaar gemaakt.

Foto: Oorlogsmonument in Loosdrecht

Foto: Tijdelijke begraafplaats van de slachtoffers op het kerkhof in Oud-Loosdrecht.

Foto: Graf van J. van der Wijk op het Ereveld in Loenen.

Werkgroep Documentatie

Zeven kaarten

Door: Leen Bogers

Wekelijks komt bij Kamp Amersfoort een aantal verzoeken binnen waarin door nabestaanden van oud gevangen naar informatie gevraagd wordt.
Een aantal vrijwilligers bij Kamp Amersfoort houdt zich bezig met het verzamelen van gegevens van oud-gevangenen: De Werkgroep Documentatie.

Leen Bogers, lid van deze werkgroep, vertelt over zijn werkzaamheden: "Helaas kunnen we niet alle binnengekomen vragen beantwoorden omdat we niet altijd de gegevens van de gezochte persoon hebben. Met name van de periode 1941-1943 is veel documentatie verloren gegaan. We kunnen dan niet veel meer doen dan de vrager doorsturen naar het Nederlandse Rode Kruis of naar het ITS (International Tracing Service). Onze gegevens komen voor het grootste deel ook van het Rode Kruis.
Echter soms kunnen wij wel iets voor nabestaanden betekenen". Op 9 maart 2015 kwam onderstaande aanvraag binnen van een kleindochter van een oud-gevangene.

Gezocht: JB. Geboortedatum: 16/04/25
Adres: Gooswilligen. Geboorteplaats: Renswoude. Beroep: Agrariër.
Vermoedelijke datum arrestatie: Voor 30/01/1945
Reden arrestatie: Tijdens een razzia weggerend en opgepakt. Moest zich melden bij de arbeidsverschaffing.
Periode Kamp Amersfoort: van 30/01/1945 tot 15/03/1945.
In de toelichting bij de aanvraag stond:
JB is samen met zijn broer HB en buurjongen JS opgepakt. Stonden bekend als "landbouwers". Verder werden opgepakt JE uit Renkum, HvdW uit Renkum, GJ uit Voorthuizen en WvdB ook uit Renkum. Zij zijn later weer vrijgelaten.
Deze informatie is ontleend aan "Bij de beuk linksaf", door José Huurdeman.
De vermoedelijke reden van de arrestatie:
De boerenzonen (die dus buitenaf woonden) zijn gaan rennen toen de Duitsers ze wilden aanhouden. De jongens kwamen terug van catechisatie. De Duitsers dreigden toen de boerderijen in brand te steken als de jongens zich niet zouden melden. Dat hebben ze toen maar gedaan. Mijn opa heeft er nooit over willen praten.

Zoekwerk in onze archieven (de scans van het kaartsysteem van het Nederlandse Rode Kruis) leverde een kaart op van JB. Naam en woonplaats klopten. Op de kaart stond: ontslagen 14/03/45. Dit komt overeen met wat in de aanvraag stond. Kampnummer van betrokkene: 10520.
Verder zoeken leverde een kaart op met nummer 10519 op naam van HB. Woonplaats klopte eveneens. Dit was zijn broer.
Nog verder zoeken leverde zeven, opeenvolgende kaartjes op: 10519 op naam van HB, 10520 van JB, 10521 van JE, 10522 van JS, 10523 van GJ, 10524 van WvdB en 10525 van HvdW. De op deze kaartjes genoemde geboortedata en geboorteplaatsen waren in overeenstemming met de aanvraag. Allen waren in het PDA binnengebracht op 30 januari 1945 en 'Entlassen: Heimatort' op 14 maart 1945 (vrijgelaten en naar huis gestuurd).
Zevenmaal bingo voor één aanvraag! Misschien niet helemaal eerlijk omdat er al veel bekend was van dit zevental. Meestal levert zoeken minder resultaat, maar zeven gevangenen in één keer is wel opvallend.

Foto: Vijf van de zeven kaarten

Deze mannen hebben geluk gehad. In 1944 zijn er veel gevangenen naar Duitsland afgevoerd, in 1945 waren dat er veel minder. Wellicht was dit zevental ook afgevoerd naar Duitsland, als zij niet waren vrijgelaten. Zij zijn de dans ontsprongen.

Geen nummers maar Namen

Door: Carla Huisman

Het is 22 maart 2013. In de goed gevulde kerkzaal van het karmelietenklooster in Dachau is het muisstil. Iedereen luistert aandachtig naar Chaima Akaazoun en Maria Andrea Pineda Calderón, scholieren op het Berlage Lyceum in Amsterdam, die vertellen over het leven van Jan de Vaal. Jan zelf zit zichtbaar tevreden op de voorste rij. Hij geniet, ondanks zijn herinneringen aan de omstandigheden waaronder hij bijna zeventig jaar geleden in Dachau was.*

Onder de noemer *Namen statt Nummern* (Geen nummers maar Namen) worden sinds 1999 biografieën geschreven van oud-gevangenen van concentratiekamp Dachau. Inmiddels zijn het er bijna tweehonderd, de meesten geschreven door scholieren. Sinds 2010 schrijven ook Nederlandse scholieren hier aan mee.

Omdat veel gevangenen niet alleen in Dachau zaten maar ook in andere kampen, worden ook daar de levensverhalen tentoongesteld. In Kamp Amersfoort hangen 9 felgroene banieren met de biografieën van oud-gevangenen die korte of langere tijd in het kamp zaten.

Een daarvan is Pim Reijntjes. Lieke Beemster en Ledmia Baghdadi schreven zijn biografie. Ze hoopten van hem te horen waarom mensen besluiten in verzet te komen. Op zijn beurt wilde Pim Reijntjes vooral de herinnering aan de onmenselijke behandeling van de gevangenen doorgeven, als waarschuwing aan de jongere generatie.

Hij was onder de indruk van het archiefonderzoek dat Lieke en Ledmia deden. “Zij hebben zich grondig in mijn verleden verdiept en zich over van alles en nog wat laten informeren. Ze vonden zelfs documenten over mij die ik zelf nog nooit gezien had.”

Ledmia: “Er is heel veel over de Tweede Wereldoorlog geschreven, maar iedereen heeft het anders ervaren. De grootste uitdaging voor ons was om er een persoonlijk verhaal van te maken waar ook Pim zich in kon vinden.”

De tentoonstelling met de banieren is tot eind december te bekijken in Kamp Amersfoort. Het boek met Geen nummers maar Namen is bij Kamp Amersfoort te koop (€ 9,95)

* Overgenomen en bewerkt uit het boek Geen nummers maar Namen

Documentaire ‘Dit is mijn leven’

Door: Carla Huisman

In maart waren er in Kamp Amersfoort opnames voor een nieuwe documentaire, ***Dit is mijn leven.*** Een human interest televisieprogramma waarin gewone en opmerkelijke mensen een bijzonder verhaal vertellen. In de documentaire spelen vier jonge bezoekers, scholieren van Het Nieuwe Eemland, de hoofdrol. Het verhaal begint op school als zij door de geschiedenisleraar een dilemma krijgen voorgeschoteld.

Je hebt goed geleerd voor een tentamen, maar nu blijkt dat de antwoorden al ergens circuleren. Als de leraren hier achter komen krijgen jullie allemaal een 1. Wat doe je? Geef je door wat je hebt gehoord of houd je je mond?

Na het bespreken van dit dilemma gaat de les door over dilemma’s waar gevangenen van Kamp Amersfoort zich voor zagen geplaatst.

Dan begint mijn tweestrijd opnieuw! Hoe zit dat nu? Prefereer ik het soms om veroordeeld te worden en doodgeschoten boven de kans, al is die maar héél klein om weg te komen? Ben ik dan zo’n bange idioot? Ik heb al veel plannen gemaakt en nooit uitgevoerd, maar nu word ik gesteund door anderen die er op rekenen dat ik de moed zal hebben door te zetten. Maar mijn vrienden dan? Zij zullen hier moeten blijven. Velen van hen zullen gefusilleerd worden! Mag ik wel weg? Zal mijn vlucht straks niet veel meer onrust veroorzaken door het idee dat een van hen de buitenwereld gehaald heeft, terwijl zij achterblijven?

Uit: Dagboeken kamp Amersfoort 20 maart 1942- 29 mei 1942
Geschreven door Dirk Willem Folmer

Door deze les raken de leerlingen geïnteresseerd in het kamp, dat nota bene op loopafstand van hun school ligt. Zij bezoeken het kamp, krijgen een rondleiding op maat en maken kennis met een oud-gevangene, die vertelt over zijn ervaringen van toen. Meneer Houtkamp, oud-gevangene van Kamp Amersfoort, ontsnapte indertijd uit de trein die hem naar Duitsland wilde brengen. Hij vertelt in de documentaire over zijn tijd in het kamp, hoe koud het was en hoe hard ze moesten werken. Ook gaat hij in op vragen van de leerlingen. Zij vragen hem onder andere naar zijn dilemma: betekende ontsnappen niet dat andere gevangen daarvoor werden gestraft? En wat betekende dat voor hem?

De documentaire is te bekijken bij Kamp Amersfoort op onze facebook pagina www.facebook.com/KampAmersfoort

Het maken van deze documentaire is mede mogelijk gemaakt door subsidie van het vfonds.

Kofferproject

Door: Carla Huisman

Herinneringen aan Kamp Amersfoort, leskoffer in de klas
Kamp Amersfoort wordt zeer regelmatig bezocht door groepen van zowel het basis als het voortgezet onderwijs. Zo'n bezoek maakt indruk, en zowel leraren als gidsen van het kamp, merken dat een goede voorbereiding daarbij ondersteunend werkt. Daarom biedt Kamp Amersfoort onder andere het kofferproject aan.

Het kofferproject is een koffer met daarin verschillende voorwerpen, een werkboekje voor de leerlingen en een handleiding voor de leraar. In de voorbereidingslessen maken de leerlingen kennis met de geschiedenis van Kamp Amersfoort aan de hand van (strip) verhalen van acht gevangenen. Ze onderzoeken verschillende voorwerpen: een aantal 'belastende zaken' waardoor de bezitter ervan in het kamp is beland, en een aantal voorwerpen die afkomstig zijn uit het kamp zelf.

Vervolgens komen de leerlingen met hun leraar en begeleidende ouders naar Kamp Amersfoort. Daar komen ze allerlei aspecten van het leven in het kamp te weten.
In de verwerkingslessen daarna, op school, horen ze hoe het (globaal) met de gevangenen is afgelopen. Bij de afsluiting van het project denken de leerlingen na over goede en positieve dingen die je kunt doen onder zware omstandigheden. Tenslotte verwerken zij wat ze gezien en beleefd hebben in een creatieve opdracht.

Juf Relinde van groep 7 van basisschool de Malelande is enthousiast over het project. "Toen ik de koffer liet zien, wilden de kinderen direct weten wat er in zat. Ik liet het boek zien met de verstopplaats er in. Dat vonden ze heel interessant. Daarna wilden ze alle voorwerpen bekijken. Ze werden erg nieuwsgierig naar het kamp; ze wilden heel graag weten hoe het kamp er in werkelijkheid uit zag. Zo'n koffer werkt echt goed als voorbereiding.

Eenmaal hier in het kamp hadden we een indrukwekkende rondleiding. De kinderen, en ook wij volwassenen, werden er stil van. We gaan er straks op school echt nog wel even mee door."

Het was verboden om naar de radio te luisteren, want dan kon je berichten ontvangen van Radio Oranje, die uitzond vanuit Engeland. Dat was natuurlijk anti-Duits. Wie hierop werd betrapt, werd gevangen genomen. Radio's werden dan ook overal verstopt, bijvoorbeeld in een boek.

Wie een mes bezat, kon ingedeeld worden in het aardappelschilcommando, dat was licht(er) werk. Omdat men in het kamp helemaal niets bezat, knutselden sommige gevangenen zelf dingen in elkaar, zoals het mes op de foto hieronder.

Praktische informatie

Doelgroep:	Groep 7 & 8 van het primair onderwijs en groep 1 en 2 van het voortgezet onderwijs
Kosten:	€ 25, - per groep van maximaal 15 deelnemers € 50, - per groep van15-30 deelnemers
Duur programma:	Kofferhuur vier weken, voorbereiding in de klas 2x60 min, bezoek aan Kamp Amersfoort 90 min, verwerkingsles in de klas 60-90 min

Het lesmateriaal sluit aan bij het curriculum van het basis- en voorgezet onderwijs.

Foto: Mes en boek met verstopplek voor radio. Beiden zitten in de koffer.

Vrijwilliger aan het woord

Corrie van Engeldorp-Gastelaars

Door: Carla Huisman

Bij Kamp Amersfoort werken een kleine 100 mensen, sommigen in vaste dienst, anderen als vrijwilliger. In het bestuur, in de tuin, als gastheer of gastvrouw, als gids of als onderzoeker. Een ding hebben ze met elkaar gemeen: allemaal dragen ze Kamp Amersfoort een warm hart toe. Ze besteden tijd, aandacht en energie aan het kamp. In deze rubriek is steeds één van deze medewerkers aan het woord. Dit keer is dat Corrie van Engeldorp Gastelaars, gastvrouw bij Kamp Amersfoort. Corrie, (Bunschoten Spakenburg), 72 jaar, getrouwd met Hans van Engeldorp Gastelaars, moeder van 2 kinderen en oma van 6 kleinkinderen.

Dat wil ik wel!
"We waren al zo vaak langs het kamp gefietst," vertelt Corrie, "en steeds zeiden we tegen elkaar: "Daar willen we toch een keer naar toe." Maar het kwam er maar niet van. Totdat Hans een keer zag dat ze gidsen zochten om militairen rond te leiden en omdat Hans bij het Korps Nationale Reserve zat meldde hij zich aan.
Toen ze tijdens de herdenking van 19 april mensen zochten om te helpen, zei Hans: "ik denk dat mijn vrouw dat wel wil". En zo is het begonnen. Steeds vaker ging ik naar het kamp. Ik hielp bij bijeenkomsten van de Rotary, bij herdenkingen en bij andere gebeurtenissen. Ik vond het heerlijk om te doen. En ondertussen ben ik al bijna negen jaar bij het kamp betrokken."

Een bijzondere plek
"Ik had altijd al interesse voor deze plek. Ik heb de oorlog zelf niet bewust meegemaakt, maar herinner me wel het gedreun van die laarzen. En dat er dan zo'n plek is als deze, zo vlak bij ons huis. Dat mensen dit elkaar aan kunnen doen, dat raakt mij nog steeds. Daarom wil ik hier graag werken. Ik wil meehelpen om dat wat hier gebeurd is, door te geven. Zodat we hiervan kunnen leren. Ik wil dat doorgeven aan mijn kinderen en kleinkinderen. En zo blijf ik zelf ook alert op hoe ik in het leven sta."

Mooie vragen
"Er komen hier zo veel verschillende bezoekers; mensen die zomaar even binnen lopen, families van oud-gevangenen, kinderen van basisscholen, studenten. Het is echt heel afwisselend. Ik vind het prachtig om te zien dat er zoveel groepen jonge mensen op bezoek komen. Sommigen zijn zo geïnteresseerd. Laatst was hier een groep 8, die het kofferproject had gedaan. Die kinderen hadden zo veel vragen. Daar ga ik dan even bij staan om mee te luisteren. Bijzonder vind ik dat."

Wat doet een gastvrouw?
Kamp Amersfoort maakt veel gebruik van gastheren en gastvrouwen. Hierdoor kan het vaste personeel zijn werk doen en is er toch altijd iemand die bezoekers welkom heet, een kopje koffie of thee aanbiedt, documentaires laat zien, een praatje maakt, vragen beantwoordt en vertelt over het kamp.

"Een gastvrouw zorgt er vooral voor dat bezoekers zich hier welkom voelen. Soms zijn daar ook interessante ontmoetingen bij. Mensen nemen vaak verhalen mee, waarvan ik onder de indruk ben. Zoals laatst een mevrouw die vertelde, dat ze nog maar sinds zes weken wist dat haar vader in kamp Amersfoort had gezeten. Ze kwam hier voor het eerst, nog een beetje ontdaan. We hebben een hele tijd met elkaar gepraat, over van alles en nog wat. "

"Het leukste vind ik de grote bijeenkomsten, als we echt met elkaar een herdenking of bijeenkomst neerzetten. Dan merk je hoe prettig de samenwerking is. Het is een heel leuke groep qua vast personeel en vrijwilligers. Dat teamwork, daar houd ik van. Vriendelijkheid en gastvrijheid staan bij het kamp en bij mij in hoog in het vaandel."

Kamp Amersfoort

heeft plaats voor nieuwe vrijwilligers!

Bij Kamp Amersfoort zijn verschillende vrijwilligers actief. Er zijn gidsen, gastvrouwen en gastheren, onderzoekers, terreinverzorgers en mensen die opruimen en schoonmaken. Vrijwilligerswerk bij Kamp Amersfoort is interessant, leerzaam en divers. Gaandeweg kom je meer te weten over de geschiedenis en over de Tweede Wereldoorlog. Je leert omgaan met groepen volwassenen, kinderen, jongeren en uniformdragers. En je maakt deel uit van een betrokken team van vrijwilligers en vaste medewerkers.

Vind jij het belangrijk om de geschiedenis levend te houden? Om de generatie van nu en die van morgen te vertellen wat er zich in dit kamp heeft afgespeeld? Ben je jong of oud? Dat maakt bij ons niet zoveel uit. Vrijwilliger worden kan op (bijna) alle leeftijden. Kom eens langs bij Kamp Amersfoort en ontmoet andere vrijwilligers of stuur een mail naar Carla Huisman via carla@kampamersfoort.nl voor een kennismakingsafspraak.

Inspirerende ontmoetingen

tijdens de publieksrondleidingen

Door: Hans Walstra

Publieksrondleidingen zijn onvoorspelbaar, het wordt nooit routine en ze blijven eigenlijk altijd raken. Zo ook op Eerste Pinksterdag. Onder de vijftien bezoekers is een jongen van veertien. Met zijn vader. En grootvader. Hij staat vaak vooraan, stelt af en toe een vraag. Dan glimlacht zijn vader. Ik zie weer bij velen, ook bij die jongen, ongeloof als "Kaninchen schiessen" ter sprake komt, ontzetting als ik over Willy Engbrocks vertel, verontwaardiging als het prikkeldraad rond de wachttoren wordt uitgelegd.

Dat telkens weer, ook bij jonge bezoekers, verbazing, ontzetting, huivering en boosheid zichtbaar worden bij het ervaren van de verschrikkelijke dingen die hier gebeurd zijn, geeft zin aan het werk dat ik doe.

Bij de afronding van de rondleiding citeer ik de tekst op de gedenksteen bij de Oude Joodse begraafplaats in Berlijn: "Hier sta je zwijgend, maar als je je omdraait – zwijg niet!" Knikkend kijken vader en grootvader elkaar aan en dan vraagt de oude heer zijn zoon en kleinzoon: "Zal ik jullie eens over mijn eigen vader vertellen, die in Kamp Vught gevangen zat?" Ze gaan naar binnen en de vader nodigt mij uit erbij te komen zitten.

Later, veel later, zegt de jongen: "Eigenlijk moet ik hier een spreekbeurt over houden." Vader antwoordt: "Eigenlijk? Vraag de gids om nog eens de tekst op die gedenksteen in Berlijn te zeggen." Hier stehst Du schweigend, aber wenn Du Dich wendest, schweige nicht!

Publieksrondleidingen blijven mij raken, ontroeren en inspireren.

Hans Walstra
Gids Kamp Amersfoort

Expositie foto's met kunst

Armando in Rozentuin

Amersfoortse fotografe Cara Louwman heeft vijf kunstwerken van de kunstenaar Armando gefotografeerd in het landschap van Kamp Amersfoort. Armando heeft een deel van zijn kunstwerken gebaseerd op wat hij als tiener tijdens WO II heeft gezien rond en nabij Kamp Amersfoort.

De vijf foto's zijn op groot formaat tentoongesteld in 'De Rozentuin' achter het bezoekerscentrum van Kamp Amersfoort. De foto's zijn op 17 april onthuld in aanwezigheid van de kunstenaar Armando.

Cara Louwman volgt een 3-jarige HBO-opleiding Photographic Design aan de Fotovakschool in Apeldoorn. In opdracht van haar opleiding maakte zij een serie van 5 foto's met als thema: het 'schuldig landschap'. Deze foto's zijn gemaakt in Kamp Amersfoort. In de fotos is kunst van Armando (Ladder, Das Rad, Der Zaun, Das Gewehr, Der Turm) geïntegreerd. In de kunst van Armando speelt 'schuldig landschap' een leidende rol. Bij de fotoserie is een klein boekje gemaakt met korte teksten van Armando die betrekking hebben op de foto's en zijn kunst.

De fototentoonstelling is een blijvende expositie.

BankGiro Loterij

De BankGiro Loterij heeft onlangs het Museumspel geïntroduceerd. Hiermee maken bezoekers van Kamp Amersfoort kans op miljoenenprijzen en steunen zij tegelijkertijd Kamp Amersfoort.De loterij keert ook uit aan het vfonds (het Nationaal Fonds voor Vrede, Vrijheid en Veteranenzorg). Het vfonds ondersteunt oorlogs- en verzetsmusea en herinneringscentra om de herinnering aan de oorlog levend te houden. Zo draagt het vfonds bij aan de kennis over operaties en de gevolgen ervan voor burgers en de mensen in uniform die voor vrede en veiligheid zorgen. Het vfonds is voor Kamp Amersfoort een belangrijke financier.
Loten zijn te verkrijgen bij Kamp Amersfoort.

Samenwerking Geschiedenis Magazine

Kamp Amersfoort werd onlangs benaderd door Geschiedenis Magazine voor een ruilsamenwerking waarin Geschiedenis Magazine aandacht besteedt aan Kamp Amersfoort in zowel haar magazine, de digitale nieuwsbrief als op de website www.isgeschiedenis.nl. In ruil daarvoor besteden wij bij Kamp Amersfoort aandacht aan Geschiedenis Magazine in ons magazine en binnenkort ook op onze website.

In Geschiedenis Magazine worden de nieuwste artikelen over historische onderzoeken vertaald naar leuke en prettig leesbare artikelen. Met verrassende invalshoeken, over afwisselende onderwerpen. Daarbij wordt samengewerkt met de fine fleur van de geschiedwetenschap. Daarnaast vindt u in Geschiedenis Magazine kort historisch nieuws, columns van gerenommeerde historici, recensies van films en boeken en een tentoonstellingsagenda. Kortom, een blad dat niet alleen voor vakmensen is bedoeld, maar toegankelijk is voor iedereen die in geschiedenis is geinteresseerd!
Het blad verschijnt 8 keer per jaar, heeft een oplage van 12.500 exemplaren en heeft maar liefst 7.000 trouwe abonnees.

Boek in de etalage

"HET KRUIS OP DE BERG"

VEENENDAAL – Verzetsvrouw Ans Louwerse uit Amersfoort hielp mee om gevangenen in Kamp Amersfoort van eten te voorzien en gevangene Rudi Jansz stuurde voor zijn kamptijd een Indische verzetsorganisatie aan in Amsterdam. Hun namen zijn bij velen vergeten, maar in het boek "Het kruis op de berg, de fusillade van 20 november 1944 tussen Rhenen en Veenendaal," worden hun namen opnieuw gepresenteerd aan een groter publiek.

Al jaren bezoekt het Ichthus College in Veenendaal met leerlingen uit Mavo 3 het voormalig Kamp Amersfoort. Daarnaast heeft de school het zogenaamde kruis op de berg (op de provinciale weg van Veenendaal naar Elst) geadopteerd. Dit kruis herdenkt zes verzetsstrijders, die daar werden gefusilleerd op 20 november 1944.

Geschiedenisdocent Constant van den Heuvel onderzocht de bijbehorende geschiedenis en ontdekte 'en passant' lijnen met Kamp Amersfoort.

Bij zijn research kreeg Van den Heuvel de nodige hulp van Eddy van der Pluijm en Sander van Ackooij van Kamp Amersfoort.

"Het kruis op de berg. De fusillade van 20 november 1944 tussen Rhenen en Veenendaal" door Constant van den Heuvel. Uitgegeven door Uitgeverij Matrijs, Utrecht 2015, 176 bladzijden. (Of bestellen via www.matrijs.com). Het boek is binnenkort ook te verkrijgen bij Kamp Amersfoort voor €17,95

In Memoriam

Bestuur en medewerkers van Kamp Amersfoort ontvingen bericht van het overlijden van de oud-gevangenen:

Arie van der Stelt, geboren op 10 maart 1923 te Nieuwendijk,
overleden op 23 juli 2014
Marinus Bakker, geboren op 11 februari 1926 te Sliedrecht,
overleden op 2 januari 2015 te Dordrecht
Jhr. W.F. Clifford Kocq van Breugel, geboren 23 oktober 1914 te Den Haag,
overleden op 22 januari 2015 te Doorn
Dirk den Breejen, geboren op 4 augustus 1920 te Hardinxveld,
overleden op 14 februari 2015 te Boven-Hardinxveld
Jacob van Buuren, geboren op 16 november 1922,
overleden op 4 maart 2015
Klaas van Dijk, geboren op 3 juni 1922,
overleden op 28 maart 2015 te Arnhem
Berend Hop, geboren op 30 januari 1926 te Wijk aan Zee en Duin,
overleden op 31 maart 2015 te Beverwijk
Leendert Baan, geboren op 20 september 1927 te Haarlem,
overleden op 11 april 2015 te Launceston, Australië
Cornelis Willem (Cees) Boer, geboren op 11 juni 1926 te Sliedrecht,
overleden op 3 mei 2015 te Sliedrecht
Hermanus Arie Otten, geboren op 27 september 1922 te Haarlem,
overleden op 6 juni 2015 te Haarlem
J. Helversteijn, geboren op 8 augustus 1927,
overleden in 2015
Hilbert Mattheus Roffel, geboren op 24 mei 1920 te Groningen,
overleden op 21 juni 2015 te Groningen
Jacobus Fredericus Johannes (Co) Alferink, geboren op 25 februari 1920 te Amsterdam,
overleden op 4 juli 2015 te Hillegom

Vanaf deze plaats spreken wij onze deelneming uit.